

Opgave 2 Voedsel

Bij deze opgave horen figuur 1 en tekst 1.

Inleiding

Deze opgave gaat over ontwikkelingen in de mondiale voedselvoorziening, een productieketen van voedsel en fairtrade (eerlijke handel) in de voedselindustrie.

In 2014 verscheen een rapport van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) over voedsel. In dit rapport staat een ontwikkeling beschreven over mondiale voedselvoorziening:

De positie van de minst ontwikkelde landen veranderde van 'landen die meer producten uitvoeren dan invoeren' in 'landen die meer producten invoeren dan uitvoeren'. Dit komt onder andere door het gesubsidieerd dumpen van voedseloverschotten door vooral welvarende landen.

De (onder)ontwikkeling van landen is met verschillende groepen van theorieën te verklaren.

- 2p 7 a Leg uit met welke groep theorieën de in het WRR-rapport beschreven ontwikkeling het beste te verklaren is: afhankelijkheidstheorieën of evolutionistische theorieën. Gebruik in je uitleg een kenmerk van de gekozen groep theorieën.
- b Leg uit welk kernconcept in de verklaring van de gekozen groep theorieën te herkennen is. Gebruik in je uitleg een kernconcept.

Gebruik figuur 1.

Figuur 1 geeft een voorbeeld van bindingen in een productieketen van voedsel, in dit geval van soja.

Er zijn verschillende typen bindingen tussen actoren, bijvoorbeeld politieke bindingen.

- 2p 8 Leg op grond van figuur 1 uit van welk type binding er sprake is in de sojaketen. Gebruik in je uitleg:
- een voorbeeld uit figuur 1 bij het hoofdconcept binding;
  - het hoofdconcept binding;
  - een omschrijving van één van de typen bindingen.

Gebruik figuur 1.

- 1p 9 Welk belangrijk aspect van de rationalisering van het productieproces is te herkennen in figuur 1?

Figuur 1 komt uit het WRR-rapport. Een uitspraak uit het WRR-rapport bij deze figuur is: 'Een Braziliaanse sojaleverancier weet niet waarvoor zijn soja na aankomst in Rotterdam zal worden gebruikt; de Brabantse veehouder die de soja als veevoer gebruikt, weet niet op welke plantage die soja werd verbouwd'.

- 2p 10
- Leg uit dat de beschreven binding kan leiden tot vervreemding bij de sojaleverancier.
  - Geef een kenmerk van netwerken in de moderne samenleving dat te herkennen is in de beschreven binding tussen de sojaleverancier en de veehouder.

Gebruik tekst 1.

In het WRR-rapport staat dat een klein, maar groeiend deel van de consumenten zich bij de aanschaf van producten niet alleen laat leiden door de prijs, maar bijvoorbeeld ook door het keurmerk fairtrade. Tekst 1 gaat over fairtrade in de cacao-industrie en de positie van de cacaoboeren.

- 2p 11
- Leg uit dat er sprake is van sociale ongelijkheid tussen cacaoboeren en andere actoren uit de productieketen van cacao. Gebruik in je uitleg:
- het kernconcept sociale ongelijkheid;
  - een voorbeeld uit tekst 1 bij het kernconcept sociale ongelijkheid.

Gebruik tekst 1.

Actoren kunnen verschillende motieven hebben om samen te werken. Samenwerking kan bijvoorbeeld plaatsvinden vanwege dwang of gedeelde waarden.

- 2p 12
- Leg uit welk **ander** motief voor samenwerking te herkennen is bij het streven naar fairtrade in de cacao-industrie. Gebruik in je antwoord informatie uit tekst 1 waaruit dit motief blijkt.

Gebruik tekst 1.

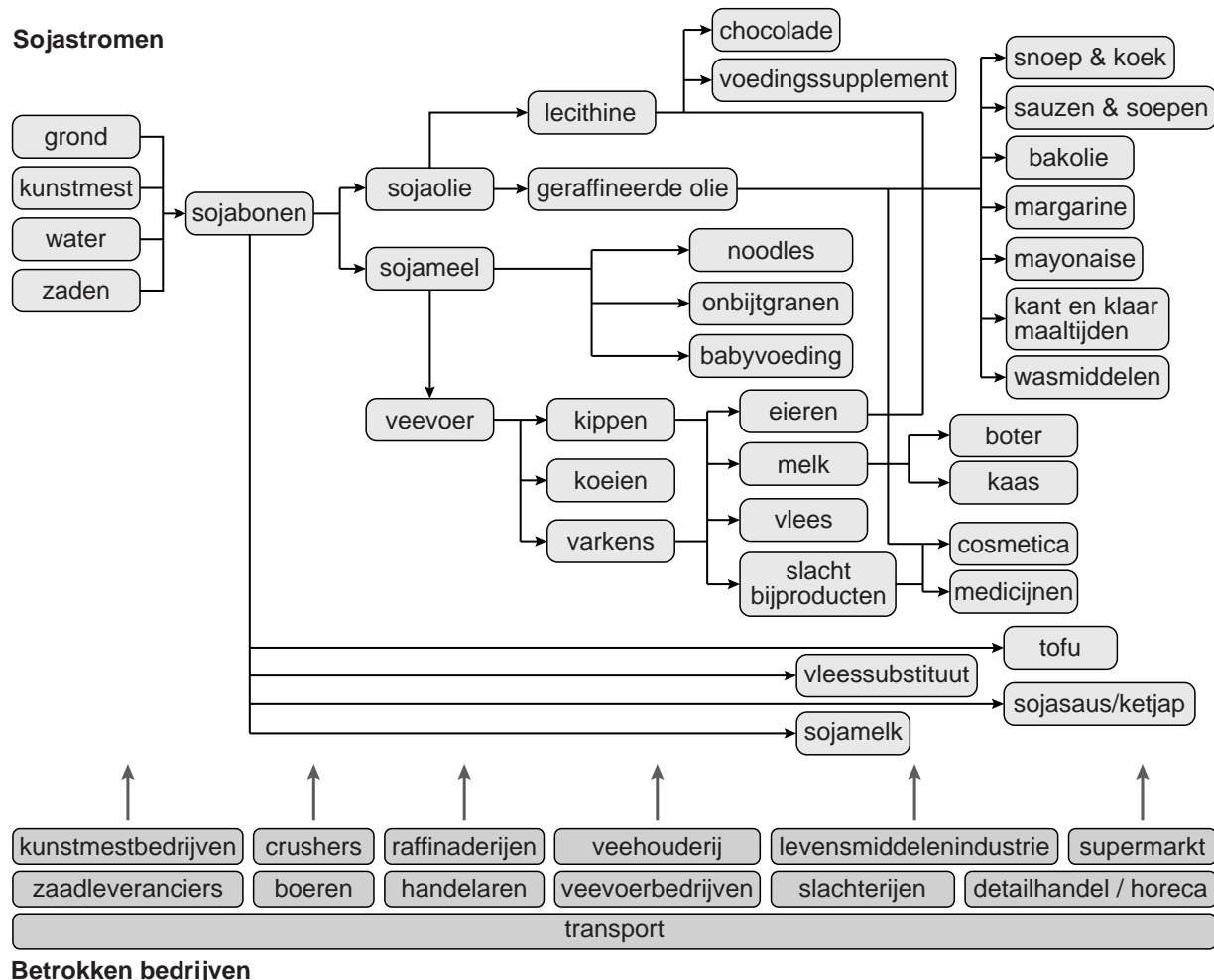
In tekst 1 staat dat de handel in cacao eerlijker moet worden. Volgens het functionalisme-paradigma zal een betere toekomst voor cacaoboeren alleen onder invloed van bepaalde sociale stabilisatoren tot stand kunnen komen.

- 2p 13
- Geef aan welke sociale stabilisator hier van toepassing is.
  - Geef een eigen voorbeeld van deze sociale stabilisator gebaseerd op tekst 1.

Opgave 2 Voedsel

figuur 1

Schematisch overzicht van de sojaketen met betrokken bedrijven

naar: WRR, 2014

Toelichting

De sojaketen laat zien in welke eindproducten soja is verwerkt en door wie. Onder elk verticaal deel van de productieketen staat bij benadering aangegeven welke bedrijven hierbij betrokken zijn. Uit de figuur is bijvoorbeeld af te lezen dat boeren, crushers en transporteurs betrokken zijn bij de productie, de verwerking en het vervoer van sojabonen.

tekst 1

‘Fairtrade¹⁾ chocola is een pleister op een kapot systeem’

Er is steeds meer chocola met een duurzaam keurmerk²⁾, maar de positie van arme boeren in de productieketen van cacao blijft
5 dramatisch slecht. (...) Dat blijkt uit de Cacao Barometer 2015, een internationaal initiatief van de belangrijkste organisaties die betrokken zijn bij duurzame cacao.
10 “Er gebeurt heel veel in de sector, maar het belangrijkste probleem wordt niet aangepakt: de extreme armoede van cacaoboeren en hun slechte positie in de productieketen”,
15 zegt Antonie Fountain, co-auteur van de Barometer. (...)

Fusies en overnames hebben ertoe geleid dat slechts een handjevol bedrijven 80 procent van de keten in
20 handen hebben, terwijl er miljoenen boeren zijn die slecht georganiseerd zijn. Vooral chocolademakers als Mars, Nestlé, Ferrero en Mondelez, verwerkers zoals Barry Callebaut en
25 Cargill, en supermarkten verdienen veel in vergelijking met de andere actoren in de keten. (...)

“Aan de andere kant van de keten, bij de boeren, zijn de inkomens
30 schokkerend laag”, aldus Fountain. (...) “Er moet één ding gebeuren: het prijsmechanisme moet veranderen, met andere woorden, de chocola moet duurder worden. Dit kan alleen

35 worden aangepakt als alle spelers met elkaar om tafel gaan zitten, inclusief de kartelwaakhond.” Goed nieuws is dat Ivoorkust, de belangrijkste exporteur van cacao, in eigen
40 land is begonnen aan een serieuze hervorming van de sector. Dat leidde vorig jaar al tot kritiek van de industrie, die de winsten zag dalen. Volgens deskundigen is de inkoop-
45 prijs bij boeren met 40 procent gestegen. (...)

Het ontbreken van een leefbaar inkomen voor cacaoboeren leidt tot slechte arbeidsomstandigheden,
50 mensenrechtenschendingen, en vele andere problemen zoals kinderarbeid. Cacao biedt geen aantrekkelijke toekomst meer. Steeds meer kinderen van cacaoboeren verlaten
55 de sector (...).

Als er één sector is waar verandering mogelijk moet zijn, is het wel cacao, denkt Fountain. “Er is overleg, tussen alle spelers, en dat is bijzonder. Veel
60 van die spelers zijn niet beursgenoteerd, maar zijn familiebedrijven. Die zien ook wel in dat ze hun eigen markt ondergraven als er geen boeren meer zijn. (...) De sector moet fundamenteel veranderen. Als dat niet gebeurt, is er geen toekomst voor cacaoboeren.”

bron: *www.oneworld.nl*, 2015

noot 1 fairtrade = eerlijke handel

noot 2 Een keurmerk is een hulpmiddel op de verpakking van voedingsmiddelen voor het maken